

- 1.4 ขอบเขตเรือนในหมู่บ้านช่างโหล แขวงหลวงพระบาง เป็นหมู่บ้านที่มีอาชีพหลักคือตัดไม้เหล้าขาย การขายผ้าทอมือและของเก่าของที่ระลึก ตั้งข้อสังเกตว่าหมู่บ้านนี้มีการแบ่งพื้นที่ระหว่างบริเวณที่อยู่อาศัยและพื้นที่ค้าขายอย่างชัดเจน (ดูภาพที่ 4) ทำให้พื้นที่อยู่อาศัยของหมู่บ้านไม่ถูกรบกวนโดยนักท่องเที่ยวมากนัก พื้นที่ระหว่างเรือนในหมู่บ้านคือลาน เป็นพื้นที่ลานข้าง เป็นที่วางสิ่งของใช้ในวิถีชีวิต เช่น วางกองฟืน จอดรถเครื่องเทียมกระบะไม้ หรือบางครั้งพื้นที่ที่มีความลาดชัน จึงทำให้ต้องใช้กำแพงกันดิน เพื่อช่วยปรับพื้นที่เพิ่มพื้นที่ราบให้สามารถปลูกเรือนได้ กำแพงกันดินนั้นจึงเสมือนเป็นการแบ่งเขตไปโดยปริยาย

ภาพที่ 19 -21 ภาพพื้นที่ระหว่างเรือนในหมู่บ้านช่างโหล

- 1.5 ขอบเขตเรือนในหมู่บ้านปากอู แขวงหลวงพระบาง หมู่บ้านนี้จากการสังเกตหมู่เรือนเครือญาติโดยส่วนใหญ่จะมีการล้อมรั้วค่อนข้างทึบ ใช้วัสดุเป็นไม้ ไม้ไผ่ แผ่นสังกะสี แต่ความสูงยังไม่สูงกว่าระดับสายตาในบริเวณที่ไม่ใช่ถนนหลักของหมู่บ้าน พื้นที่ระหว่างหมู่เรือนใช้เป็นพื้นที่ปลูกพืชผักสวนครัว พักผ่อนยามแดดร้อนลมตก เลี้ยงเบ็ดไก่ และตากผ้า

ภาพที่ 22 ไม่มีขอบเขตเรือนที่ชัดเจนแต่ใช้รั้วยกพื้นสูงกว่าทางสัญจรเล็กน้อย

ภาพที่ 23 ล้อมรั้วทึบ (ที่มา : สุจิตา สัตยากร)

ภาพที่ 24 ใช้ประโยชน์พื้นที่ระหว่างเรือน (ที่มา : สุจิตา สัตยากร)

- 1.6 ขอบเขตเรือนในหมู่บ้านปากซี้ แขวงหลวงพระบาง การจัดหมู่เรือนเครือญาติมีบรรยากาศสังคมเครือญาติชัดเจนมากอีกแห่งหนึ่ง เนื่องจากพื้นที่ยังอยู่ห่างไกลจากตัวเมืองหลวงพระบางและการท่องเที่ยวสังเกตได้จากมักมีลานโล่งเชื่อมกลุ่มเรือนไม่แบ่งขอบเขตกันอย่างชัดเจน เพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกัน เช่น ตากผ้า ปลูกพืชผักสวนครัว แต่จะมีการกันรั้วไม้ไผ่สานไปรอบบริเวณที่ปลูกผักสวนครัว เพื่อกันสัตว์เลื้อยเข้าไปทำลาย

ภาพที่ 25-27 เรือนไม่มีขอบเขตชัดเจน ใช้พื้นที่ลานร่วมกันในหมู่เรือนเครือญาติในหมู่บ้านปากซี้

2. ขอบเขตเรือนระหว่างเรือนหรือกลุ่มเรือน ขอบเขตที่กั้นในระหว่างกลุ่มเรือนที่พบเห็นมีหลากหลาย ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์และการใช้ประโยชน์ที่ว่างภายนอกและภายใน เช่น การทำรั้วไม้ไผ่ป้องกันจากสัตว์เลื้อย เช่น วัวไม่ให้เข้ามาในเขตตัวบ้าน ถนนซอยย่อยก็เป็นการแบ่งขอบเขตกลุ่มเรือนด้วยอีกทางหนึ่ง โดยที่จะปลูกทั้งไม้ประดับและไม่ใช้สอยประกอบกับรั้ว ทำให้ดูสวยงามและร่มรื่น

2.1 หมู่บ้านกุดจอก จังหวัดชัยนาท

ภาพที่ 28 รั้วไม้ไผ่โปร่งเพื่อป้องกันสัตว์แต่ไม่ได้นกคายตา

ภาพที่ 29 รั้วไม้พุ่มประดับหน้ากลุ่มเรือน

- 2.2 หมู่บ้านเชียงแมน แขวงหลวงพระบาง ขอบเขตระหว่างเรือนมีให้เห็นน้อยมาก ส่วนใหญ่มักจะมีรั้วเตี้ยด้านหน้าเพื่อป้องกันสัตว์เลื้อยเข้ามาในบริเวณเรือนเท่านั้น วัสดุที่ใช้เป็นรั้วไม้ไผ่สาน รั้วไม้ไผ่ที่ใช้เสาไม้เป็นหลัก และบางครั้งเริ่มเห็นเป็นรั้วเหล็กโปร่งบ้างแต่รูปแบบยังคล้ายของเดิม และมีแนวต้นไม้พุ่มติดกันขนานไปกับรั้วเพื่อให้ร่มเงาแก่ตัวเรือน

ภาพที่ 30-32 รั้วเตี้ยโปร่งเพื่อป้องกันสัตว์แต่ไม่ได้นกคายตา

- 2.3 หมู่บ้านม่วงแก้ว แขวงหลวงพระบาง โดยส่วนใหญ่แล้วเรือนจะไม่มีขอบเขตที่ชัดเจน นอกเสียจากมีรั้วไม้ไผ่สานทึบเพื่อควบคุมพื้นที่สัตว์เลี้ยง เช่น เป็ด ไก่ และหมู และเพื่อป้องกันสัตว์เลี้ยงเข้าไปทำลายพืชผลการเกษตร หรือพืชผักสวนครัวที่ได้ปลูกไว้ จากการสำรวจมีหนึ่งบ้านที่เด่นมากเพราะได้ทำแปลงปลูกผักเพื่อขายในบริเวณบ้าน ซึ่งปกติแล้วจะเห็นแปลงผักบริเวณริมแม่น้ำเท่านั้น

ภาพที่ 33 ล้อมรั้วไม้ไผ่แล้วเปิดไถ่
(ที่มา : สุธิดา สัตยากร)

ภาพที่ 34-35 ล้อมรั้วปลูกผักเพื่อขาย

- 2.4 หมู่บ้านช่างไท แขวงหลวงพระบาง ไม่มีการแบ่งขอบเขตเรือนอย่างชัดเจน ใช้เพียงแนวไม้พุ่ม และบางครั้งพื้นที่ที่มีความลาดชัน จึงทำให้ต้องใช้กำแพงกันดินที่ทำจากหินก่อ เพื่อช่วยปรับพื้นที่เพิ่มพื้นที่ราบให้สามารถปลูกเรือนได้ กำแพงกันดินนั้นจึงเสมือนเป็นการแบ่งขอบเขตระหว่างเรือนที่ไม่ได้เป็นเครือญาติกัน จะมีรั้วก็ต่อเมื่อป้องกันพืชผักสวนครัวจากสัตว์เลี้ยง หรือ เป็นเล้าเปิด เล้าไก่

ภาพที่ 36-37 ขอบเขตระหว่างเรือน

ภาพที่ 38 รั้วไม้ไผ่ป้องกันพืชผักสวนครัว

- 2.5 หมู่บ้านปากอู แขวงหลวงพระบาง ขอบเขตระหว่างเรือนและกลุ่มเรือนค่อนข้างชัดเจน เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ในหมู่บ้านสามารถเข้าถึงได้โดยรถยนต์ และในเวลากลางวันชาวบ้านออกไปทำงานภายนอกหมู่บ้าน จึงทำให้ต้องมีรั้วกันบริเวณบ้านเพื่อความปลอดภัยของทรัพย์สิน วัสดุที่ใช้มีทั้งไม้ ไม้ไผ่ และเศษไม้กับแผ่นสังกะสี แต่ความสูงยังไม่เกินระดับสายตา

ภาพที่ 39-40 ขอบเขตระหว่างเรือน

ภาพที่ 41 ขอบเขตระหว่างกลุ่มเรือน
(ที่มา : สุธิดา สัตยากร)

- 2.6 หมู่บ้านปากซี้ แขวงหลวงพระบาง เนื่องจากสภาพทางภูมิประเทศของหมู่บ้านริมโขงมีพื้นที่ราบจำกัด ทำให้มีการปรับพื้นที่เป็นขั้นบันได เพื่อการอยู่อาศัยซึ่งเป็นการแบ่งอาณาเขตบ้านไปโดยปริยาย ในเรือนบางหลังมีการกันรั้วโปร่งและใช้ไม้พุ่มแสดงอาณาเขต
3. ขอบเขตเรือนกับพื้นที่สาธารณะ การกันรั้วกำหนดอาณาเขตชัดเจนเฉพาะพื้นที่ที่ติดกับพื้นที่ว่างสาธารณะ และถนนหลัก มีความแตกต่างกันมากขึ้นระหว่างหมู่บ้านกุดจอก จ.ชัยนาท และ อีก 5 หมู่บ้านในแขวงหลวงพระบาง

ภาพที่ 42-43 การปรับพื้นที่โดยใช้กำแพงกันดินทำให้เกิดขอบเขตเรือน

ภาพที่ 44 รั้วไม้ไผ่เตี้ยโปร่ง

- 3.1 หมู่บ้านกุดจอก จังหวัดชัยนาท เนื่องจากการสร้างถนนใหม่ตัดผ่านเข้ามาในหมู่บ้านทำให้ถนนเสมือนเป็นคันกันน้ำ ทำให้เกิดน้ำท่วม ทางกรมจึงทำการสร้างรางระบายน้ำขนานไปกับถนนหลักของหมู่บ้าน เพื่อช่วยในการระบายน้ำไปสู่ที่ต่ำเร็วขึ้น เรือนที่ตั้งใกล้กับถนนหลักของหมู่บ้านเมื่อมีการสัญจรทางรถยนต์มากขึ้น ทำให้ความเป็นส่วนตัวลดลง จึงต้องสร้างกำแพงกั้นขวาง และมีความสูงกว่าระดับสายตา วัสดุที่ใช้เป็นวัสดุจากภาคอุตสาหกรรมเป็นส่วนใหญ่เพราะหาซื้อขาย คงทนและง่ายต่อการก่อสร้าง เช่น กำแพงอิฐบล็อก ประตูเหล็กดัด ลวดลายสมัยใหม่ ส่วนพื้นที่เรือนที่ติดกับถนนรอง วัสดุที่ใช้จะเป็นรั้วสังกะสีบ้าง รั้วลวดหนามบ้าง และความสูงของขอบเขตเรือนไม่สูงกว่าระดับสายตา ทำให้เกิดการปฏิเสธของผู้อยู่ในหมู่บ้าน ส่วนบริเวณร้านค้านั้นจะเปิดหน้าร้านเต็มที่ให้มีขอบเขตบริเวณหน้าร้าน

ภาพที่ 45 รั้วอิฐบล็อกพร้อมประตูเหล็กบานเลื่อน

ภาพที่ 46 รางระบายน้ำ

ภาพที่ 47 รั้วลวดหนามกั้นพื้นที่สวน

ภาพที่ 48 เรือนและรั้วที่กำลังสร้างใหม่

ภาพที่ 49 รั้วเหล็กติดกับเรือนดั้งเดิม

ภาพที่ 50 ร้านค้ากับเรือนโดยรอบ

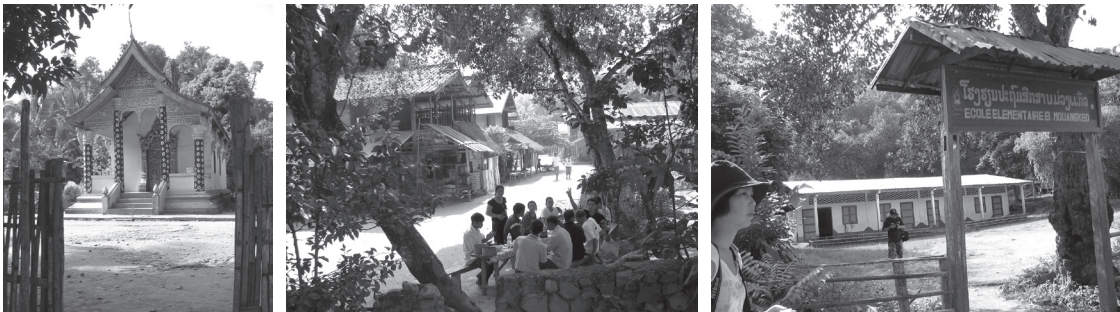
ภาพที่ 51 เรือนดั้งเดิมที่ยังคงสภาพอยู่ทั้งอาคารและรั้วบ้านที่ติดกับถนนหลักของหมู่บ้านและติดกับบ้านที่กำลังสร้างใหม่
ในภาพที่ 48 ไม่รู้ว่าเรือนนี้จะผืนกระแสดเหล็กไปได้อีกนานเท่าใด

3.2 หมู่บ้านเชียงแมน แขวงหลวงพระบาง เป็นหมู่บ้านที่ใกล้กับเมืองหลวงพระบางมากที่สุดจึงทำให้มีนักท่องเที่ยวมาก หน้าร้านถูกปรับเปลี่ยนเป็นร้านขายของบ้างเป็นร้านอินเทอร์เน็ตบ้าง ทางเดินก็ถูกเปลี่ยนจากพื้นดินอัดแน่นเป็นทางเดินอิฐที่สร้างรางระบายน้ำอยู่ด้านข้าง ไม่กั้นขอบเขตเรือนที่ปรับเป็นร้านค้า แต่สำหรับเรือนที่พักอาศัยจะมีขอบเขตที่ชัดเจนใช้รั้วไม้ท่อน และปลูกไม้พุ่มประดับที่มีสีสดใสสวยงามให้หน้าบ้านน่ามองและเพื่อความเป็นส่วนตัว สำหรับขอบเขตเรือนกับวัดจะมีขอบเขตวัดที่เป็นกำแพงทึบเตี้ยโดยรอบ และมีไม้พุ่มเสริมเพื่อความสวยงาม

ภาพที่ 52-54 ขอบเขตเรือนกับพื้นที่สาธารณะ

- 3.3 หมู่บ้านม่วงแก้ว แขวงหลวงพระบาง จากการสำรวจในพื้นที่หมู่บ้านม่วงแก้วไม่มีการแบ่งขอบเขตอย่างชัดเจน ยกเว้นบริเวณวัดม่วงแก้วจะมีรั้วไม้ไผ่เตี้ยแสดงอาณาเขตโดยรอบวัด ทำให้รู้สึกว่ามีหมู่บ้านกับวัดมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และบริเวณใกล้กับวัดจะมีลานสาธารณะที่ชาวบ้านใช้พบปะพูดคุย ตีหม่เหล้า สังสรรค์กัน ซึ่งลานนี้อยู่ใต้ร่มไม้ใหญ่ที่ให้ร่มเงาและความสบายแต่ผู้ที่มาใช้ลานอีกบริเวณหนึ่งที่มีการกันรั้วไม้ไผ่เตี้ยแต่มีความโปร่งกว่าวัด คือรอบบริเวณโรงเรียนประถมศึกษาบ้านม่วงแก้ว

ภาพที่ 55-58 การกันขอบเขตที่ชัดเจนจะมีเฉพาะวัดม่วงแก้วและโรงเรียนประถมศึกษาบ้านม่วงแก้วเท่านั้น

- 3.4 หมู่บ้านช่างไห แขวงหลวงพระบาง พื้นที่สาธารณะที่สำคัญที่สุดของหมู่บ้านคือวัด วัดคือศูนย์รวมจิตใจ ที่ทำกิจกรรมของหมู่บ้าน เป็นบริเวณที่ราบที่อยู่สูงที่สุดและใหญ่ที่สุดของหมู่บ้าน ขอบเขตของเรือนและวัดจะมีสองรูปแบบ คือ กำแพงก่ออิฐฉาบปูนเตี้ย และแนวไม้พุ่มที่ค่อนข้างหนาแน่น ส่วนบริเวณที่เป็นพื้นที่ร้านค้าขายผ้าทอ ของเก่าและของที่ระลึกนั้น หน้าบ้านบริเวณได้ชายคาจะเป็นบริเวณที่ถูกปรับเป็นพื้นที่ขาย และบริเวณส่วนพื้นที่อยู่อาศัยกับถนนหลักของหมู่บ้านจะไม่มีการกันอาณาเขตใดๆ พื้นที่ได้ชายคาทำหน้าที่เป็นบริเวณรับแขกและพื้นที่เปลี่ยนถ่าย (Transition Space) ความสัมพันธ์ระหว่างภายนอกและภายในเรือน

ภาพที่ 59-60 ขอบเขตเรือนและวัด

ภาพที่ 61 พื้นที่ร้านค้ากับทางเดินหลัก

3.5 หมู่บ้านปากอู แขวงหลวงพระบาง ขอบเขตวัดเป็นรั้วไม้เตี้ย โปรง ต่างจากหมู่บ้านอื่นๆ ที่เป็นกำแพงก่ออิฐฉาบปูนเตี้ย ทำให้รู้สึกว่ามีหมู่บ้านกับวัดมีความสัมพันธ์แนบแน่นและเชื่อมต่อกัน ส่วนเรือนที่มีขอบเขตติดกับถนนหลักในหมู่บ้าน บ้างมีการใช้รั้วไม้ไผ่ที่ค่อนข้างสูงกวาระดับสายตา และปลูกพืชผักสวนครัวอยู่บริเวณหน้าบ้าน บ้างก็ไม่มีรั้วชัดเจนแต่ใช้ไม้พุ่มที่เป็นไม้ประดับปลูกเป็นแนวขนานไปกับหน้าบ้าน

ภาพที่ 62 ขอบเขตระหว่างเรือนและวัด

ภาพที่ 63-64 ขอบเขตเรือนกับถนนหลัก

3.6 หมู่บ้านปากซี้

ภาพที่ 65 ขอบเขตเรือนกับทางสัญจร

ภาพที่ 66 รั้วโปรงประกอบกับไม้พุ่ม

ภาพที่ 67 ขอบเขตวัดเป็นกำแพงทึบเตี้ย

บทสรุป

การศึกษาลักษณะขอบเขตเรือนทางกายภาพของชุมชนลาวครั้งทำให้เห็นถึงการแปรเปลี่ยนและปรับใช้วัสดุเพื่อกำหนดขอบเขตเรือนในบริบทใหม่ในหลายระดับ ตั้งแต่ขอบเขตเรือนภายในกลุ่มเรือนเครือญาติ ขอบเขตระหว่างเรือนหรือกลุ่มเรือน และขอบเขตเรือนกับพื้นที่สาธารณะหรือทางสัญจรหลักของหมู่บ้าน โดยผังชุมชนของชาวลาวครั้งทั้งที่หลวงพระบางและที่บ้านกุดจอก จังหวัดชัยนาทยังคงมีองค์ประกอบที่คล้ายคลึงกัน คือ มีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน และทำหน้าที่เป็นพื้นที่สาธารณะสำหรับชุมชน อันสะท้อนความหมายของการอยู่ร่วมกันอย่างใกล้ชิด ในขณะเดียวกันลักษณะของสังคมแบบเครือญาติยังคงเข้มแข็งในชุมชนลาวครั้ง อันเห็นได้จากลักษณะทางกายภาพของการจัดวางผังบริเวณเรือนและกลุ่มเรือน

จากผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบและขอบเขตเรือนทั้ง 6 หมู่บ้านของชุมชนลาวครั้งทั้งในเมืองไทย และสปป.ลาว สามารถตอบคำถามแรกได้ว่า เมื่อความเจริญแบบเมืองกำลังคืบคลานสู่ชุมชนชาวลาวครั้ง การปรับตัวและการเปลี่ยนแปลงของกายภาพ ระหว่างขอบเขตเรือนกับพื้นที่ที่ใกล้เคียงเปลี่ยนแปลงน้อยมากถึงไม่มีเลย ในระดับกลุ่มเรือนในหมู่เครือญาติและขอบเขตระหว่างเรือน และกลุ่มเรือนเพราะการนับถือผีอย่างแน่นแฟ้นและนับถือพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัดนี้ ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ไท-ลาว รวมทั้งลาวครั้ง ยังรักษาดั้งเดิมไว้ พิธีกรรมที่สืบทอดมาตั้งแต่สมัยอดีตได้ และยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชาวลาวต่างผูกพันกัน และยังคงดำรงวัฒนธรรมดั้งเดิมอยู่ได้จนทุกวันนี้ แต่ที่มีความเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจนในระดับขอบเขตเรือนกับพื้นที่สาธารณะและทางสัญจรหลักของหมู่บ้าน ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงจากวัตรธรรมชาติ เป็นวัสดุที่ผลิตจากระบบอุตสาหกรรมโดยเฉพาะในบ้านกุดจอก จังหวัดชัยนาท เช่น กำแพงก่ออิฐบล็อกและประตูรั้วเหล็กมีรางเลื่อนลวดลายสมัยใหม่ ฯลฯ เป็นผลเนื่องมาจากนโยบายการปกครองและกระแสการพัฒนาเมือง การพัฒนาระบบการจัดการน้ำ และการทำนาปรัง รวมไปถึงการส่งเสริมนโยบายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน มีผลต่อค่านิยมและรูปแบบการดำเนินชีวิตด้วยเช่นกัน การพัฒนาระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการเป็นตัวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมการใช้ชีวิต วิถีชีวิตชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งบ้านกุดจอก และหมู่บ้านพื้นถิ่นในหลวงพระบางนั้น มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางคล้ายๆ กัน แต่การเปลี่ยนแปลงที่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนของที่ว่าง ขอบเขตเรือนในบริบทประเทศไทยนั้นค่อนข้างรวดเร็วและก้าวกระโดดกว่ามาก เมื่อได้ลงสำรวจชุมชนพื้นถิ่นทั้งในหลวงพระบางและในประเทศไทย องค์ประกอบทางกายภาพของชุมชนที่สะดุดตาอย่างมาก นอกจากบ้านคอนกรีตบล็อกแบบสมัยใหม่ที่ถอดแบบมาจากบ้านจัดสรรในเมืองแล้ว อีกสิ่งหนึ่งคือจานรับสัญญาณดาวเทียมที่มีอยู่แทบทุกหลังคาเรือน สะท้อนให้เห็นว่าโทรทัศน์ที่มีอิทธิพลอย่างมากในการแทรกซึมค่านิยมสมัยใหม่ภายใต้กระแสทุนนิยมตามอย่างเมืองใหญ่ ทำให้ผู้สืบเชื้อสายลาวครั้งรุ่นหลังมองข้ามรูปแบบความสำคัญของภูมิปัญญาดั้งเดิมไป ปัจจัยเหล่านี้ก่อให้เกิดการปรับตัวครั้งใหญ่ของชุมชนชาวลาวครั้ง ส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนทั้งในเชิงองค์ประกอบทางกายภาพ บทบาทหน้าที่ การใช้ประโยชน์ โดยส่วนใหญ่มุ่งหวังให้สนองตอบต่อความต้องการในแง่ความสะดวกสบายและทันสมัยมากขึ้น

การย้ายถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ลาวจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมาสู่พื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำภาคกลางของไทย ซึ่งเป็นบริบทใหม่ที่มีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติแตกต่างจากถิ่นฐานเดิมเป็นอย่างมาก จึงจำเป็นต้องมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทใหม่ อย่างไรก็ตามกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ลาวก็มีได้ปรับตัวตามกระแสวัฒนธรรมหลักไปเสียหมด โดยเฉพาะชาวลาวครั้งที่ยังสามารถสืบสานรูปแบบวัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมอยู่ได้

ค่อนข้างดีในปัจจุบัน แต่นโยบายกระแสหลักที่ภาครัฐต้องการที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจของชุมชน ถ้าชุมชนและผู้นำชุมชนไม่มีแผนรับมือที่ดี ในอนาคตชุมชนหมู่บ้านลาวครั้งที่มีขอบเขตเรื้อนน้อยๆ ที่มีรูปแบบเฉพาะตัวที่เกิดจากวิถีชีวิตและภูมิปัญญาเหล่านี้ ก็คงจะไม่ต่างกับบ้านเรือนสมัยใหม่ที่เห็นดาษดื่นในเมืองใหญ่ไม่ช้าก็เร็ว

เชิงอรรถ

¹ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่สนับสนุนทุนวิจัย และขอขอบพระคุณศาสตราจารย์เกียรติคุณ อรศิริ ปาณินท์ ได้ให้ความกรุณาและให้โอกาสเป็นผู้ร่วมทีมวิจัย รวมทั้งให้ความรู้แก่ข้าพเจ้ามากมาย

² มีนักวิชาการกล่าวถึงการใช้สีย้อมผ้าดังกล่าวหลายท่าน อาทิ Borg, VP. *Textile Stories in Laos*. มปป., Ock Pop Tok 2006, “Natural Dyes”, in *Ock Pop Tok: Textile gallery and weaving centre*, LuangPrabang: Ock Pop Tok, 2006. และ องค์ บรรจุน. *สยามหลากหลายพันธุ์*. กรุงเทพฯ: มติชน, 2553. หน้า 177.

³ เบญจพล ชะนะกุล. *ตามหา...ลาวครึ่ง ที่ถูกจอก*. ชัยนาท. สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชัยนาท สภาวัฒนธรรมจังหวัดชัยนาท กระทรวงวัฒนธรรม. มปป. หน้า 67.

⁴ ชวลิต สัยเจริญ และคณะ. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์: ภูมิปัญญาในสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นประเภทที่อยู่อาศัยของจังหวัดเชียงใหม่และหลวงพระบาง. เชียงใหม่: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2549. หน้า 379.

⁵ สุภาภรณ์ จินดาณัฏโรจน์. “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มแม่น้ำแม่กลอง: บ้านโป่ง-เจ็ดเสมียน”, ใน *ลุ่มแม่น้ำแม่กลอง: ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ “เครือญาติ” มอญ*. กรุงเทพฯ: มติชน, 2547. หน้า 137.

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- ชนัญ วงษ์วิภาค. **ลาวครั้ง: การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกับการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม**. ภาควิชามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศิลปากร, ม.ป.ป.
- ชวลิต สัยเจริญ, กรุณารักษ์วิน, คาราเต้ สิ้นชัยอระวงส์ และประภาคิดพรแก้ว. “ภูมิปัญญาในสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ประเภทที่อยู่อาศัยของจังหวัดเชียงใหม่และเมืองหลวงพระบาง.” คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว, 2549. (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์)
- บงอร ปิยะพันธุ์. **ลาวในกรุงรัตนโกสินทร์**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2541.
- เบญจพล ชะนะกุล. **ตามหา...ลาวครั้ง ที่ถูกจอก**. ชัยนาท : สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชัยนาท สภาวัฒนธรรมจังหวัดชัยนาท กระทรวงวัฒนธรรม, ม.ป.ป.
- มยุรี ถาวรพัฒน์ และเอมอร เซาว์สวน. สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย: ลาวครั้ง. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล. กรุงเทพฯ : บริษัทเอกพิมพ์ไทย, 2548.
- วรณีย์ พงศาชลการ. “เมื่อผมไปเลี้ยง “ผี” กับลาวครั้ง...ที่บ้านโคก”, สืบค้นเมื่อวันที่ 24 มกราคม 2554. จาก <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=147859>.
- วีรวัฒน์ วรายน . “ความมีชีวิตของ ผี ในวัฒนธรรมลาวครั้งที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมธรรมชาติและสภาพแวดล้อมสรรค์สร้างของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น,” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2548.
- สุภาภรณ์ จินตามณีโรจน์. “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มแม่น้ำแม่กลอง: บ้านโป่ง-เจ็ดเสมียน.” ใน **ลุ่มแม่น้ำแม่กลอง: ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ “เครือข่าย” มอญ**. กรุงเทพฯ : มติชน, 2547.

- องค์ บรรจุน. **สยาม หลากเผ่าหลายพันธุ์**. กรุงเทพฯ : มติชน ,2553.
- อรศิริ ปาณินท์. **เก็บตกจากงานภาคสนามไท-ลาว**. กรุงเทพฯ : อุษาคเนย์, 2554.
- อรศิริ ปาณินท์ และคณะ. **ไท-ลาว รายงานความก้าวหน้างานวิจัยในรอบปีที่ 1 โครงการวิจัย “การศึกษาแบบองค์รวมของการปรับตัวในบริบทใหญ่ที่แตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ ไท-ลาว ในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย,”** กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2553
- อร่ามกาฬภักดี และประภาคิด แปลนพิมาย. **ประวัติความเป็นมาของคนไทยเชื้อสายลาวครั้งที่อาศัยอยู่ในตำบลบ่อกรู. เทศบาลตำบลบ่อกรู จังหวัดสุพรรณบุรี**. สืบค้นเมื่อวันที่ มกราคม 2554. จาก <http://www.bokru-sm.com/index.php?lay=show&ac=article&id=538827615>.

ภาษาต่างประเทศ

- Borg, VP. **Textile Stories in Laos**. สืบค้นเมื่อวันที่ 3 เมษายน 2554 จาก <http://www.transitionsabroad.com/listings/travel/articles/laos-textile-stories.shtml>.
- Ock Pop Tok. “Natural Dyes,” in **OckPopTok: Textile gallery and weaving centre, LuangPrabang**. สืบค้นเมื่อวันที่ 3 เมษายน 2554 จาก <http://www.ockpoptok.com/index.php/lao-textiles/natural-dyes>.

Boundaries of Dwellings in Livable Vernacular Community : Case Studies of Lao-Krang Villages

Pudtan Chantarangkul

Lecturer, Landscape Architecture Division, Faculty of Architecture, Kasetsart University

Abstract

The rapid development and adoption of western lifestyle and capitalism cause the transformations of the lifestyles, traditions, and cultures of vernacular communities that indicate their identities. At present, people in such communities live more individually and designate their property boundaries explicitly by using new materials from industrial sector which can be obtained conveniently and easily assemble. As a result, people overlook their own inherited local wisdoms obtained from experiential knowledge such as their senses of place, architectural styles, and built environments that have been carefully selected and passed through generations. Furthermore, the preservation of their own indigenous and distinctive identities has not been treasured by younger generations. In livable vernacular communities, the residences look after each other and live on local resources with minimal exploits of and impact to their natural environments. The majority of houses in vernacular villages do not have fence or only use local and natural materials that can be acquired around their communities to designate their property boundaries and to protect their properties from cattle. Their visions are not blocked in by the fences. Villagers still have interrelationship between themselves and live peacefully in the communities. If the younger generations had not realized to preserve and treasure how special and unique their vernacular villages' identities were, these indigenous communities would have been vanished and transformed into general modern housing developments abundantly seen in large cities. The purpose of this paper is to differentiate types and purposes of the boundaries of Lao Krang ethnic's vernacular dwellings at Ban Kudjok in Chainat province, Thailand and in Ban Xiengman, Ban Ta Maung Keo, Ban Xanghai, Ban Pak Xi, and Ban Pak Ou in Luang Prabang, Laos in order to present the concept of livable dwellings deriving from these case studies.

Keywords : Boundary, Vernacular Dwelling, Livable Community, Lao Krang Village, Tai-Lao Ethnic

